

Leterenji Poli à tun Ɖɔmɔ dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funṅɔ jwumpe e ke

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kɔni i, Tarisi kànhɛ e. Ɔka Zheruzalemu kànhɛ e u à lyɛ, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pɔɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Ɔka Kafoonji Yesu à uye cyêe u na, maa u yyer'a pyi u túnntunṅɔ supyishiṅi sanṅ'á.

Poli la mpyi si ṅkàre Ɖɔmɔ kànbwɔhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yîri wani si ṅkàre Ɛsipani kɔni i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, ṅka u nye a jà a li pyiṅkanni ta mɛ.

Dánafeebii kurunṅke ku mpyi Ɖɔmɔ kànbwɔhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishiṅi sanṅi.

Nye ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworo Yahutuubii shiṅi i, ná mpíi pi mpyi a fworo supyishiṅi sanṅi i ke, na ṅgaha na wá uru supyishiṅi kuuyi shuunniṅi shwɔhɔl'e: Yahutuubii mpyi a supyishiṅi sanṅi le barag'e mɛ, naha kurugo ye pi mpyi a li ta na supyishiṅi sanṅi nye na Kile túnntunṅi Musa Saliyaṅi kurigii naare mɛ. Supyishiṅi sanṅi mpyi na sônṅi na pir'à pɔwɔ, naha kurugo ye pire nye a pɔɔ uru Saliyaṅi na mɛ.

Ka Poli si li cyêe pi kuuyi shuunniṅi na na Kile nye a sùpya pɔwɔṅɔ sùpya na mɛ, Jwumpe Nintanmpe na nye sùpyire puni wumɔ, Yahutuubii bàra supyishiṅi sanṅi na.

Sùpyire pun'à Kile ṅwɔmɛeni yaha, Yahutuubii bàra supyishiṅi sanṅi na. Kile lùun'à yîri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Ɔka Yesu u nye u nye a kapii pyi mɛ, ur'à kwú sùpyire puni cyaga. U kwùṅ'à sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tðre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyiṅkanni na Kile maha sùpyaṅi pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyaṅi kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwɔ tasiige na, mà sà nɔ takwɔge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyaṅi na nye yacɛnṅe, ṅka li fànhɛ nye sùpyaṅi i, u jà u a u kurigii naare mɛ. Ɔka Kile à ṅùnaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'à wuu tɛge (6--8).

Nye Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pìi mén'à Kile Nijɔcwɔnrɔṅi cyé ke, Kile nye a u shiinbii cyé mɛ. U à ṅwɔ pi na maa pi cwɔnrɔ. Canṅka Izirayeli shiinbii sí shiṅi niṅkwombaṅi ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacenni nimpyiini i wuu mú pun'á, pyiŋkanni na dánafebil'à yaa pi piye pwo u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Letereŋi tasiige

1 ¹ Mii Poli na nye Yesu *Kirisita báarapyi. Kile à mii cwɔɔnrɔ maa mii yyere mà pyi Yesu túnntunɔ, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á me. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe nɔwɔmeeni lwɔ fo tɛmɔni i u Jwumpe Semeŋi i u túnntunmpii cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyaŋi shɛnre yu, uru ŋgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanŋi *Dawuda tɔluge shin ke. ⁴ U à jè a fwoɔ kwùŋi i, *Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyaŋi wi, uru u nye wuu Kafooŋi Yesu Kirisita, uru u nye sɔŋifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à nɔwɔ mii na, maa mii pyi túnntunɔ Kafooŋi metange kurugo, bà supyishiŋi puni si mpyi si dá u na s'a u pɛre me. ⁶ Yii mú na nye tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi nye *Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, yii pun'á mii à ŋge letereŋi kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafooŋi Yesu Kirisita pi nɔwɔ yii na, pi i yyeŋiŋke kan yii á.

Poli la nye si sà fwoɔ Yesu dánafebii na Ɔrɔmu kànbwɔhe e

⁸ Yyeciigi na, mii à fwù kan na Kileŋi á, Yesu *Kirisita mege na yii puni kurugo, naha na ye yii dániyaŋi kyaa na yu diŋyeri cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini puni i, u Jyaŋi Jwumpe Nintanmpe nɔwɔŋi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sɔŋi yii kyaa na, na Kileŋareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nye na Kile náare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nye li li, u na yaha si tère ta sà fwoɔ yii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sii si yii nya, *Kile Munaani à kàlaŋi ŋgemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fàŋha ta me. ¹² Mii la nye si màban le yii e bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i me. Mà bàra lire na, mii la nye yii Kile kuni yyaha yyére zhèŋi si màban le mii i.

¹³ Mii cìmpyiibii, mii la na nye yii li cè, na mii mpyi a li lwɔ tooyo niŋyahay'e naye funŋ'i, si sà fwoɔ yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwɔhɔl'e, bà mii à u nya *supyishiŋi sanŋi shwɔhɔl'e me. Ŋka ali nume, mii sàha jà a shà me. ¹⁴ Kànbwɔhoshiin bàra nyegɛnɔwɔhoshiin na, mpai pi à kàla ke, mà bàra mpai pi nye pi nye a kàla me, sùpyire puni fwoɔ na nye mii na Jwumpe Nintanmpe nɔwɔŋi kàmpanŋke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii *Ɔrɔmu shiinbil'á mú.

¹⁶Mii nyɛ na sɛlege si Jwumpe Nintanmpe jwo mɛ, ɲaha kurugo yɛ mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífene ti nyɛ pu pi mà pire shwɔ, mà lwɔ *Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishiɲi sanɲi na. ¹⁷Yii li cè, pyiɲkanni na Kile maha sùpyaɲi pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyêre. Dániyaɲi kanni cye kurugo lire maha já a pyi, mà lwɔ tasiige e, mà sà nɔ takwɔge e. Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Sùpyaɲi u à tíi ke, dániyaɲi cye kurugo uru maha mpyi nyii na^a.»

Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ

¹⁸Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyɛ a tíi mɛ, Kile lùyirini na liye cyêre mà yíri nìnyɲiɲi i pire mɛɛ na, ɲaha na yɛ pi ntiimbaaɲi kurugo, pi à cyé sɛɛɲi na. ¹⁹Mà li ta, nde wà sí n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'à fíniɲɛ pi á. Kile yabilin'à lire fíniɲ'a cyêe pi na. ²⁰Kile sífente tɛgele baa woore ná u yabiliɲi nyɛ yaage ɲkemu ke, yire na nyɛ yaaya nìnyambaaya. Ɔka mà lwɔ diɲyɛɲ'a dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sífente tɛgele baa woore ná u kileere na ɲaa na ɲcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tanga tataga nyɛ sùpya á mɛ. ²¹Ali mà li ta pi à Kile cè, u ná pèente t'à yaa ke, pi nyɛ a tire taha u na mɛ, pi nyɛ na fwù kaan u á mú mɛ. Pi sònɲɔre na nyɛ laaga baa, pi yákilibii puni sí nyɛ numpire. ²²Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sɲɲcomii pi.

²³Kile u nyɛ u nyɛ na ɲkwúu mɛ, pi à uru sinampe fáa ná yaayi yà malwɔre e, ɲjemu yi nyɛ na ɲkwúu ke, mu à jwo: sùpyaɲi ná sanɲɛɛre ná tooyo sicyɛere yaayi ná ɲiɲke yafiliyi.

²⁴Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwɔhɔyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi ɲjini si láha pi na. ²⁵Pi à Kile sɛɛɲi fáa kafinare na, maa u yadayi père maa yi kère, maa ɲcyé yi Davooni na, uru sí u à yaa ná ɲkèɛɲi i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii silege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nɔɲi ná cɛɛɲi shwɔhɔ'e ke, pi cyeebil'à kuru kèɛɲɲɛ na mpyi ná piye e. ²⁷Lire pyiɲkanni na, nambaabii mú à cyeebii yaha wani, ka pi nambajɛebii lage si shwɔ pi e. Nyɛ nambaabil'à silegebaare pyi ná pi nambajɛebii'e, maa pi *kapiini sàraɲi ta. ²⁸Nyɛ ná pi sí nyɛ a li ta kacenne si Kile cè mɛ, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònɲɔɲkanni nimpini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹Pi zòmpil'à ɲi ntiimbaaɲi karigii shiɲi puni ná pege na, pi nyɛ na ntinni mɛ, maa mpyi nyipeɛnfee. Pi zòmpil'à ɲi yɲɲcyɛge ná boore ná yoge ná ɲàɲwɔhɔre ná zòɲkuuyi ná jwoore na. ³⁰Mɛkɛgefee pi, maa mpyi Kile zàmpɛnmii. Pi nyɛ na silege mɛ, yàmpeene ná funmbwɔhɔ sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii nìwɔɲɲii yyaha pi na ɲcaa. Pi nyɛ a pi sifeebii ɲwɔmɛeni cù mɛ. ³¹Yákili baafɛe pi, ɲwɔmɛefɛe bà mɛ, sùpyigire

^a1.17 Abakuki 2.4

nye pi e me, jùnaara nye pi e me. ³² Ali mà li ta pi à Kile *Saliyaŋi cè, na cyire jcyii karigii pyifeebil'à yaa ná kwùŋi i, pi nye a li dá cyi mpyiŋi kanni na mà de! Ɔka mpìi pi nye na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

**Shinŋi u nye na sùpyire sannte cêege ke,
urufoo maha jɔcèegeŋi nɔ uye na**

2 ¹ Nye mu shin maha shin u maha sùpyire sannte cêege ke, tànga nye a sii mu á me. Mu aha a sùpyire sannte cêege, mu maha jɔcèegeŋi cyán maye na, jaha na ye karigii na mu na sùpyire sannte cêege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpìi pi nye na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ntiŋi funŋke e. ³ Mu u nye na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mú nye na mpyi ke, mu na sônŋi mu sí n-shwɔ Kile yibige na be? ⁴ Lire e ke Kile u à kariii kwú ke, mu na uru ticenmpe ná u lùtaanni tegele baa wuuni jɔjini fare la? Mu nye a cè na Kile ticenmp'à yaa pu mu pyi mu u ma toroŋkanni kèenŋe mà? ⁵ Mu niŋgyiwaani ná mu toroŋkanni ŋkèenŋembaaŋi kurugo, mu na nàvunŋke bínnini maye yyaha na canŋka mæe na, kuru ŋkemu i Kile sí u lùyirini ná u yukyaani cyêe sùpyire na ntiŋi funŋke e ke. ⁶ U sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e^b. ⁷ Mpìi pi à piye waha maa kacenŋkii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kèe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i me, u sí shinŋi niŋkwombaaŋi kan pir'á. ⁸ Ɔka mpìi pi nye na nàkaante pyi, maa jcyé sèenŋi na, maa jee ntiimbaaŋi na ke, nàvunŋke ná lùyirini sí nɔ pire na. ⁹ Shin maha shin u nye na *kapegigii pyi ke, mà lwɔ *Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà nɔ *supyishiŋi sanŋi na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Ɔka shin maha shin u nye na kacenŋkii pyi ke, mà lwɔ Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishiŋi sanŋi na, ŋkèenŋi ná pèente ná yyenŋke sí n-kan pire pun'á. ¹¹ Jaha na ye Kile nye a sùpya pwɔɔŋ sùpya na me.

¹² Mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi nye a *Musa *Saliyaŋi cè me, yoge sí n-kwɔn pire na u baa. Ɔka mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyaŋi cè ke, yoge sí n-kwɔn pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpìi pi nye na Musa Saliyaŋi jwumpe núru kanni ke, pire bà pi à tíi Kile á me. Ɔka mpìi pi nye na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tíi. ¹⁴ Supyishiŋi sanŋi u nye u nye a Musa Saliyaŋi cè me, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi mée nye Saliyaŋi cèmbaa ke, pi maha li cyêe pi jaaranŋkanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini cè. ¹⁵ Pi maha li cyêe na jje Saliyaŋi nye na yu ke, yir'à tèn pire funŋ'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyêe. Tèrigii cyil'e, pi sònŋore maha pi cêege; tèrigii cyil'e ti maha pi tànga kaan. ¹⁶ Nye bà

^b2.6 Zaburu 62.13; Taanliŋkii 24.12

mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e me, canŋke Kile sí shin maha shin sâra si ntâanna ná u kapyiŋkil'e Yesu *Kirisita cye kurugo ke, kuru canŋke, sùpyire numpire karigii puni jwɔhɔ sí múgo.

Kile à Yahutuubii cêge mú

¹⁷Nye mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sɔnɔre taha *Musa *Saliyaŋi na, ma a maye pêe na mu na nye Kile wu ke, ¹⁸mu à Kile nyii wuuni cè, mu s'à taanna Musa Saliyaŋi karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹Mu à maye pyi fyinmpii kàbicuŋi, mpìi pi nye numpini i ke, ma a maye pyi pire bèenmpe. ²⁰Mpii pi nye pi nye a kyaa cè me, maa mpyi nàŋkopyire fiige ke, mu à jwo na mu u nye pire cyelentuŋi, mà li nùŋke pyi na mu à sèenji kuni ncèŋi puni ta Saliyaŋi i.

²¹Nye mu u nye na sùpyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u nye na ŋko na nàŋkaage nye a jwɔ me, mu sí i ku pyi mà de? ²²Mu u nye na ŋko na *jacwɔɔ kà raa mpyi me, mu sí i ti pyi mà de? Mu u nye na ŋko na kacyzunn'à pen mu á, mu sí maha kacyzinmbayi yaayi nàŋkaage mà de? ²³Mu u à maye pêe na mu à Musa Saliyaŋi karigii cè, mu sí nye na u kurigii jaare me. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semerji i na: «Yii *Yahutuubii kurugo, *supyishiŋi sanŋ'à Kile mege kèege^c.»

²⁵Sèe wi, mu aha a Musa Saliyaŋi kurigii jaare, kaŋwɔɔ maha mpyi *ŋkwɔnŋi na, ŋka ná mu nye na Saliyaŋi kurigii jaare me, mu ŋkwɔnŋi maha mpyi laaga baa. ²⁶L'aha mpyi mu à jwo shinŋi u nye u nye a *kwɔn me, ŋka u na Saliyaŋi kurigii jaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwɔn me? ²⁷Uru nàŋi nye a kwɔn u cyeere e me, ŋka u na Saliyaŋi kurigii jaare. Nye mu u nye mu nye na Saliyaŋi kurigii jaare me, uru nàŋi u sí mu cêge. Mà li ta, Saliyaŋi à sém'a kan mu á, mu mú s'à kwɔn. ²⁸⁻²⁹Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nye na wà pyi Yahutu sèe wuu me. Fyèŋi mú sí u à bwɔn cyeere na mà tàanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nye ŋkwɔnŋi sèe wuŋi me. Yahutuŋi sèe wuŋi u nye shinŋi u nye u wi funŋo karigil'e ke, *Kile Munaani maha ŋkwɔnŋi ŋgemu pyi zòmbilini i ke, uru u nye ŋkwɔnŋi sèe wuŋi. Sùpyir'á bà Yahutuŋi sèe wuŋi maha u ŋkèenji taa me; Kile á u maha u taa.

Sùpyaŋi wà tufiige nye à tíi me

3 ¹Nye l'aha nta amuni, naha k'à Yahutuŋi wwû *supyishiŋi sanŋi i ye? Kaŋwɔɔ na nye *ŋkwɔnŋi na be? ²Kaŋwɔɔ nimbwoo na nye u na kàmpannyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyànha a u Jwumpe kan. ³Nye ná *Yahutuubii pii sí nye a pyi jwɔmɛɛ niŋkinfee me, lire sí Kile pyi u

^c2.24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

yíri u n̄wɔmɛeni n̄uŋ'i la? ⁴Sèŋi na, lire s̄i n-pyi mɛ. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèŋi yu, s̄up̄yire puni sí n̄ye kafiniviniimii bà y'à sème Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ, na:

«Kile, s̄up̄yir'à yaa ti li cè na mu jwump'à t̄íi.

Pi aha mu c̄ɛɛɛ, mu à yaa mu u ta t̄angafood.^d»

⁵Ŋka *kapegigii wuu n̄ye na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à t̄íi, naha saha ye? Kile lùuni ká yíri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u n̄ye a t̄íi mɛ? (Naha mii na yu funŋɔ baa shin fiige.) ⁶Kaŋɛɛ bà mɛ! Kampyi Kile mpyi a t̄íi mɛ, di u mpyi na sí diŋyɛŋi s̄up̄yire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo ye?

⁷N̄ye pii mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèŋi ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i n̄c̄ú mu à jwo kapimpyiŋɛ?» ⁸N̄ye pii ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacɛŋkii si nta a fwooro cyi e mà ye»? Pii na mii c̄ɛɛɛ na mii à yire jwo. Pire s̄i n-s̄ii n-shwɔ Kile yoge na mɛ.

⁹Di yi n̄ye ye? Wuu Yahutuubil'à p̄wɔrɔ s̄up̄yire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyánha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishiŋi sanŋi na, pi puni na n̄ye kapegigii tugure n̄wɔh'i, ¹⁰bà y'à sème Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

«S̄up̄yaŋi wà tufiige n̄ye a t̄íi mɛ, ali shin niŋkin!

¹¹Wà n̄ye a s̄ii yákilifoo mɛ,

wà n̄ye na Kile caa mɛ!

¹²Pi pun'à kuni niŋcenni yaha,

pi pun'à pyi kaŋwɔɔ baa.

Wà n̄ye na kacɛnne pyi mɛ,

ali shin niŋkin^e!

¹³Pi ŋkɔɔnyi na n̄ye mu à jwo fanmugonahaga.

Pi maha pi n̄jirigii t̄ɛɛɛ na pi sanmpii wuruge^f.

Pi n̄wɔshɛɛn'á pi mu à jwo màc̄wɔn shɔnrɔ^g.

¹⁴Laŋaŋke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi n̄wɔyi i^h.

¹⁵Pi supyibo ton'à wyère.

¹⁶Pi maha ŋk̄ɛɛɛŋi ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷Pi n̄ye a yyɛniŋke kuni cè mɛⁱ.

^d3.4 Zaburu 51.6

^e3.12 Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20

^f3.13 Zaburu 5.10

^g3.13 Zaburu 140.4

^h3.14 Zaburu 10.7

ⁱ3.17 Ezayi 59.8

¹⁸ Pi nye a sii na fyáge Kile na me! »

¹⁹ Nye yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i *Saliyanji kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à séma kan, bà li si mpyi sùpya kà tanga ta me, sùpyire puni si ncêêge Kile yyahe taan. ²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyanji wà tufiige si n-jà n-tíi Saliyanji kurigii jaaranji cye kurugo me. Nde kanni Saliyanji maha jà a pyi ke, lire li nye, u maha sùpyanji pyi u à kapiini cè.

Sùpyanji ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tíi

²¹ Ŋka nume, pyinƙanni na wuu si n-jà n-tíi Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyêe wuu na. Lire nye a lwó a pwo *Saliyanji kurigii jaaranji na me. Yire Kile túnntunji *Musa ná *Kile túnntunmpii sanmpil'à jwo. ²² Kile maha sùpyire pyi shintiilii daniyanji cye kurugo Yesu *Kirisita na, wà nye a wwù w'e me. ²³ Sùpyire pun'à *kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sinampe e. ²⁴ Ŋka Kile à pwo pi na maa pi pyi pi à tíi mana, Yesu Kirisita à pi nùŋw wwù pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwòro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tìŋe, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ŋgunji cye kurugo me. Mà ta lire sàha mpyi me, Kile lùtaanni kurugo, u nye a mpyi a sùpyire cú a tàanna ná ti kapyiinƙil'e me. Nume, Yesu à pa, mpíi pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tíi. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà me, paha na ye Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nye tá tanga saha na nye wà a u uye pèe? Onho! Naha kurugo ye nde li nye na wíi ke, Saliyanji kurigii jaaranji bà me, ŋka daniyanji. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na sùpyire ntìŋi na ntaa daniyanji cye kurugo, ŋka Musa Saliyanji kurigii jaaranji i bà me. ²⁹ Taha *Yahutuubii kanni wu u nye Kile? *Supyishiŋi sanji wu mú bàl'à? Ɔon ke! Supyishiŋi sanji wu wi mú de! ³⁰ Naha kurugo ye Kile niŋkin u nye. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tíi pi daniyanji kurugo, si supyishiŋi sanji mú pyi na pi à tíi pi daniyanji kurugo.

³¹ Nye wuu aha daniyanji kaŋwɔɔni jwo amuni, lir'à li cyêe na Musa Saliyanji na nye kaŋwɔɔ baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kaŋwɔɔni yal'a cyêe.

Pyinƙanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tíi ke

4 ¹ Nye *Ibirayima u mpyi wuu *Yahutuubii tùluge sìifoŋji ke, paha wuu sí n-jwo uru kyaa na ye? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tíi u kapyiinƙii kurugo, u mpyi na sí n-jà uye pèe, ŋka ná yire sí bà y'à jwo me, u sì n-jà uye pèe Kile yyahe taan me. ³ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyanji kurugo, Kile à

ǝ.18 Zaburu 36.2

jwo na u à tí^k.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàranj'à yaa u kan u á. Uru sàranj pye a kan mana me, nka u ná ur'à yaa. ⁵ Shinji u nje u nje a u sònjore taha u katiigii nimpyiiṅkii na me, maa dá li na na Kile maha *kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u dáníyaṅi kurugo.

⁶ Lire pyiṅkanni na, sùpyaṅi Kile à pyi u à tí mà ta u kapyiiṅkii fye bà me, saanji *Dawuda mú à mée cêe urufoo wuuni nɔwɔṅi kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa karii cyi à yàfa pi na,
ka toro si ntaha pi kapegigii na ke,
pire wuun'à nɔwɔ.

⁸ Kafooṅi Kile nje a shinji ṅgemu cû a tàanna ná u kapegigil'e me,
urufoo wuun'à nɔwɔ^l.»

⁹ Nje mpíi pi à *kwɔ̀n ke, pire kanni wuuni l'à nɔwɔ laa, niṅkwɔ̀nmbaabii wuuni mú à nɔwɔ? Wuu à yi jwo a kwɔ̀n na: «Ibirayima à dá Kile na, u dáníyaṅi kurugo, Kile à jwo na u à tíi». ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiawe ke, u mpyi a kwɔ̀n laa, u mpyi na sàha ṅkwɔ̀n me? U niṅkwɔ̀nṅi bà me, nka u niṅkwɔ̀nmbaanji. ¹¹ Lire kàntugo ka u u ṅkwɔ̀nṅi fyèṅi ta, ṅgemu u à li cyèe na Kile mpyi a u cè shintiawe u dáníyaṅi kurugo mà u ta kwɔ̀nmbaa ke. Lire pyiṅkanni na, mpíi pi nje pi nje a kwɔ̀n me, nka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tíi ke, Ibirayima à pyi pire puni tuṅi dáníyaṅi kuni i, ali pi mée nta pi nje a kwɔ̀n me. Kile à pire cè shintiilii. ¹² Mpíi pi à kwɔ̀n ke, Ibirayima mú u nje pire tuṅi. Mpíi pi nje pi nje a kwɔ̀n cyeere e kanna me, nka pi na dáníyaṅi kuni jaare wuu tuṅi Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii nje na yu. Ur'à dá Kile na mà ta u sàha ṅkwɔ̀n me.

¹³ Nwɔ̀mèeni Kile à lwɔ́ Ibirayima ná u tùlug'á na pi sí diṅyeṅi ta kɔ̀ɔ̀ɔ̀ ke, li nje a lwɔ́ mà li nùṅke pyi na Ibirayima na *Saliyaṅi kurigii jaare me, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tíi ke, lire kurugo l'à lwɔ́. ¹⁴ Lire nɔwɔ̀mèeni n'a mpyi a lwɔ́ a pɔ̀wɔ̀ Saliyaṅi kurigii jaaranji na, dáníyaṅi kaṅwɔ̀wɔ̀ mpyi na sì n-pyi me, Kile nɔwɔ̀mèeni mpyi na sì n-pyi laage e mú me. ¹⁵ Yii li cè na Kile lùyirini nùṅke ku nje Saliyaṅi, nka ná Saliya nje me, wà mpyi na sì u kafuun pyi me.

¹⁶ Lire pyiṅkanni na, yaayi nɔwɔ̀mèeni Kile à lwɔ́ ke, dáníyaṅi kurugo l'à lwɔ́, bà yi si mpyi s'a ntaa mana me. Wuu pi nje Ibirayima tùluge shiinbii ke, wuu à tèen ná l'e, wuu sí yire ta dáníyaṅi cye kurugo, ali wuu mée ká mpyi wuu nje na Yahutuubii làda karigii pyi me. Mpíi pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u nje wuu puni tuṅi Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Mii à mu pyi

^k4.3 Zhenezi 15.6

^l4.8 Zaburu 32.1-2

supyishi niɲyahawa tu^m.» Kile u maha kwùubii ɲèni, yaayi yi ɲye yi mpyi mɛ, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tuɲi Kile yyahe taan.

¹⁸ Sòɲɔɔ mpyi na sì n-jà n-taha kani ndemu na mɛ, Ibirayima à dá maa u sòɲɔɔre taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi niɲyahawa tu bà y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i mɛ na: «Mu tùluge shiinbii sí ɲyaha wɔrigii fiigeⁿ.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yee ɲkuu (100) na mà kwɔ. Ali mà u yaha u u sòɲɲi na ur'à lye pyìtaa na, u cwoɲi Sara sí ɲye cijiringe, u ɲye a u sòɲɔɔre láha Kile na mɛ. ²⁰ Ɔwɔmɛeni Kile à lwɔ ke, u sòɲɔɔre ɲye a láha lire na mà ɲya mɛ. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u pèrè. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na ɲwɔmɛeni Kile à lwɔ ke, u sí n-jà li fúnɲɔ. ²² Lire e u dáníyaɲi kurugo, Kile à jwo na u à tíi. ²³ «Kile à jwo na u à tíi» puru jwumpe ɲye a séme uru kanni kurugo mɛ. ²⁴ Kile u à wuu Kafooɲi Yesu ɲè a yige kwùɲi i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'à séme wuu kurugo mú, ɲaha kurugo ye wuu mú sí n-pyi na wuu à tíi. ²⁵ Kile à u kan kwùɲ'á wuu kapegigii kurugo, maa u ɲè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntíi uru yyahe taan mɛ.

Wuu ná Kile shwòhɔɲ'à yaa

5 ¹ Lire pyiɲkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu dáníyaɲi kurugo, lire e wuu ɲye yyeɲiɲke e ná Kile e numɛ, wuu Kafooɲi Yesu *Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu dáníyaɲi kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa numɛ canɲa maha canɲa. Wuu funɲy'à sàa táan, ɲaha na ye wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyére. ³ Mà bàra lire na, wuu à kwôro funntange e yyefuge tènì i, ɲaha na ye wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiilini i. ⁴ Mayezhiilini maha ma ná sítaare e zòzhwɔɔre na. Síɲi ká nta, sòɲɔɔre tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sòɲɔɔre tatahage sì wuu ɲwɔhɔ yaha mɛ, ɲaha na ye Kile à wuu zòmpyaagii ɲi u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fàɲhaɲcyerere e, Kile ɲyii tèn'à nɔ ke, ka Kirisita si ɲkwù maa wuu nimpibii shwɔ. ⁷ Shinɲi u à tíi ke, li sí n-waha sùpya u ɲɛ sí ɲkwù uru kurugo; ɲka shinɲi u ɲye na ɲkanɲi pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà ɲùɲɔ waha si ɲɛ ɲkwù uru kurugo. ⁸ Ɔka Kile à li cyèe wuu na na ur'à sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha *kapegigii mpyiɲi i sahaɲki, Kirisita à kwù wuu kurugo. ⁹ U à u sishange wu mà pyi sáraga maa wuu pyi shintiilii numɛ Kile yyahe taan. Ná lire s'à pyi, wuu à sàa tènè ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwɔ Kile lùyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu

^m4.17 Zhenezi 17.5

ⁿ4.18 Zhenezi 15.5

ná uru shwǎhɔŋi yaa u Jyaŋi ŋkwùŋi cye kurugo. Mà wuu ná u shwǎhɔŋi yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwǎ u Jyaŋi jɛŋi cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà me, wuu funntanga wuu pi jye Kile wwoŋɛɛge e wuu Kafooŋi Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwǎ.

Kapegigii siŋkanni ná cyi láhaŋkanni

¹² *Kapegigil'à jye diŋyɛŋi i shin niŋkin cye kurugo, uru u jye Adama, ka kapegigii si mpa ná kwùŋi i. Lire pyiŋkanni na, kwùŋ'á nɔ sùpyire puni na, jaha na ye pi pun'à kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè, mà lwǎ Adama tɛni na mà pa nɔ *Kile túnntunŋi *Musa wuuni na, sùpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tɛni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwǎn pi na na pi à Musa *Saliyaŋi kuni yaha me, jaha na ye uru Saliyaŋi mpyi na sàha ŋkwǎ à kan pi á me. Pi mú jye a mpyi a Adama kapiini nimpyiini shi pyi me. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ŋkwúu. Jye nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nɔ sùpyire na. Amuni li mú jye, Yesu *Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'à pa mpyi ke, lir'à kyaa nɔ sùpyire na.

¹⁵ Ŋka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyérege ná Adama kapiini nimpyiini woge jye sumara me. Shin niŋkin kapii ká mpyi kaŋuŋɔ mà kwùŋi nɔ shinnyahara na, yii li cè na kacenni Kile à sàa pyi shinnyahara á shin niŋkin cye kurugo, ná uru u jye Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nɔ li tegeni na me. ¹⁶ Mà bàra lire na, Kile kacenni tayyérege ná shin niŋkinŋi kapiini tayyérege jye niŋkin me, jaha na ye shin niŋkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cɛɛge. Ŋka kapegii niŋyahagii pyiŋkwooni kàntugo, Kile kacenni nimpyiini kurugo, pi sí n-jà n-tíi Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin niŋkin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sùpyire pyi ti i ŋkwúu. Ná lire s'à pyi, nàkaana baa, shin niŋkin cye kurugo mú, mpiimu ká jɛɛ Kile ticenmpe na, ka u u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwǎ nume na, fo tèekwombaa. Uru shinŋi niŋkinŋi u jye Yesu Kirisita.

¹⁸ Jye shin niŋkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cɛɛge, lire pyiŋkanni na mú, shin niŋkin kacenne kurugo, sùpyire pun'à pyi shintiilii maa shiŋi niŋkwombaaŋi ta. ¹⁹ Shin niŋkin Kile jwǎmɛɛyahani kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyiŋkanni na mú, shin niŋkin Kile jwǎmɛɛcunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyaŋi kan, bà sùpyire si mpyi si jɛcè na pir'à kapegii niŋyahagii pyi me. Ŋka cyage e kapegigil'à nyaha ke, Kile kacennkii maha núr'a nyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tɛni l'e, sùpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti jye na kapegigii pyi me; lire na kwùŋ'á nɔ ti na. Ŋka Kile à jwǎ wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafooŋi Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shiŋi niŋkwombaaŋi ta.

Wuu à kwû kapegigii kàmpanŋke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

6¹Nye wuu jaha jwo be? Wuu à yaa wuu kwôro *kapegigii mpyiŋi i, Kile ticenmpe si mpêe la? ²Mà byanhara bá la! Wuu pi nye mu à jwo kwùu, kapegigii kàmpanŋke na ke, jaha na wuu saha sí n-kwôro kapegigil'e ye? ³Wuu mpíi pi à *batize Yesu *Kirisita mege na ke, yii nye a cè na l'à pyi mu à jwo wuu à kwû ná u e mà? ⁴Uru batizeliŋi kurugo, l'à pyi mu à jwo wuu à le fanŋke e ná u e, bà *Kirisita à jè a fworò kwùŋi i Tufooni sífente cye kurugo me, amuni wuu sí shiŋi nivonŋi ta.

⁵Sèŋi na, ná wuu s'à wwò ná u e u kwùŋi shiŋi i, wuu mú sí n-wwò ná u e u jèŋi shiŋi i. ⁶Wuu li cè na wuu à wuu pyiŋkanni niŋjyeeni kwôro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyiŋi lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ŋkwò me. Wuu saha nye ku bilere e me. ⁷Jaha na ye shinŋi u à kwû ke, uru saha nye kapegigii fàhe jwòh'i me.

⁸Ná wuu à kwû ná Kirisita e, wuu à dá li na mú na wuu sí n-kwôro ná u e nyii na. ⁹Jaha na ye wuu à li cè na Kirisita à jè, u saha si n-kwû me, kwùŋi saha si n-jà u na me. ¹⁰U niŋkwuŋi, u à kwû tɔɔgo niŋkin si kapegigii fàhe kwò. Nume, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pèe. ¹¹Lire pyiŋkanni na mú, yii a yiye tɔre kwùubil'e kapegigii kàmpanŋke na. Yesu Kirisita wwoŋege kurugo, yii a yiye tɔre nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mege mpèenŋi kurugo. ¹²Lire e yii àha núru kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fàha ta yii na me. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwú n-fworò ŋge diŋyeŋi i, yii àha núru jee u nyii karigii na me. ¹³Yii àha núru yii cyeere yatanŋyi yaha ntiimbaŋi karigii lage e me. Ná yii s'à jè mà fworò kwùŋi i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanŋyi yaha katiigii mpyiŋi laage e. ¹⁴Yii li cè na kapiini fàhe saha nye yii na me, jaha na ye yii saha nye *Musa *Saliyaŋi fàhe jwòh'i me, ŋka Kile ticenmpe funŋke e yii nye.

¹⁵Nye ná wuu sí nye Musa Saliyaŋi fàhe jwòh'i me, fo Kile ticenmpe funŋke e, tá lir'à li cyèe na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u père, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùŋi i, ŋka yii aha a Kile père, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntiŋi i. ¹⁷Wuu fwù kan Kile á, jaha na ye yii pi mpyi kapegigii bilii ke, nume, kàlaŋi u à kan yii á ke, yii à jee uru na ná yii zòmpyaagii puni i. ¹⁸Yii à fworò ntiimbaŋi bilere e mà jyè ntiŋi bilere e. ¹⁹Kileŋi ná sùpyire karigii jcyii yyaha cème si n-táan me, lire kurugo, mii à nde tàanlini jwo yii á mà yyaha tíi ná bilere kani i. Yii mpyi a fyàha a yiye puni yaha jwòhómpe ná ntiimbaŋi bilere e, tire ntemu ti maha ma ná jùŋkyaanre e Kile na ke. Lire pyiŋkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntiŋi karigii mpyiŋi mee na, bà yii si mpyi si fíniŋe me. ²⁰Tèni i

yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro nye a mpyi ntiɛni karigil'e me. ²¹ Yii na silege karigii ncyiimu tapyige e nume ke, tɔɔni ngire yii mpyi maha ntaa cyi mpyini i ye? Cyire karigii maha ma ná kwɔni i. ²² Ɔka nume, yii à fwo ro kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha si yyaha na Kile nyii karigii mpyini i. Tɔɔni yii sí n-ta lire e ke, uru u nye shɛni niɛkwombaani.

²³ Nye yii li cè na kapiini fwotonte ti nye kwɔni. Ɔka Kile maha yaage nkemu kaan mana wuu ná wuu Kafooni Yesu Kirisita wwoɛɛge kurugo ke, kuru ku nye shɛni niɛkwombaani.

7 ¹ Mii cɛnmpyiibii, mii à li cè na nje mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwɔ, naha na ye yii à saliyani karigii cè. Yii à li cè na sɔpyani ká mpyi shi na, lire e saliyani fãhe maha mpyi u na. ² Yyeyeeɛe na, ceɛni u nye nãmbage e ke, mà u poɔni yaha shi na, saliyani maha pi pwɔ piye na. Ɔka nɔni ká nkɔw, saliyani fãhe saha nye ceɛni na nɔni kãmpãna na me^o. ³ Nye mà u poɔni yaha shi na, u aha nkãre nɔni waber'á, u à *jacwɔɔ pyi. Ɔka u poɔni ká nkɔw, saliyani saha nye u juɛ'i me, u aha nkãre nɔni waber'á, u nye a jacwɔɔ pyi me.

⁴ Mii cɛnmpyiibii, amuni yii wuuni mú nye. Li mpyi mu à jwo *Musa *Saliyani u mpyi yii poɔni. Ɔka nume, l'à pyi mu à jwo yii à kwɔ ná *Kirisita e. Lire e ke yii poɔni fãhe saha nye yii na me. Yii na nye nɔni waber'á ngemu u à jè a fwo ro kwɔni i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacɛnɛni pyi s'a Kile père me. ⁵ Yii li cè na tɛni i wuu mpyi na wuu nyii karigii pyi ke, Musa Saliyani mpyi a wuu nyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha *kapegigii na, ncyiimu ná Saliyani mpyi a kãntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwɔni kuni i. ⁶ Nume wuu à fwo ro Musa Saliyani bilere e, naha kurugo ye wuu mpyi uru ngemu cye e kasujyii fiige ke, wuu à kwɔ uru kãmpãnke na. Saliyani nizemeɛni u nye ke, wuu mpyi maha ncaa s'a jaare s'a ntãanni ná ur'e, nka nume, *Kile Munaani à fãhe kan wuu á, wuu u jaare jaaraɛkanna nivɔnnɔ na.

Musa Saliyani maha kapegigii cyère

⁷ Nye mpe funjke e, naha mii la nye si jwo ye? *Musa *Saliyani na nye *kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyani u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na si n-cè na nyipeɛnni na nye kapii me. Nje y'à jwo Saliyani i na: «Ma hà ma supyiɛɛni cyeyaage nyipeɛn pyi me» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii^p. ⁸ Nye Saliyani à pyi kanuɔ mà kapegigii mpyini lage tɛrige mii funj'i pyiɛkannigii niɛyahagii na. Naha na ye Saliyani kãmpyi

^o7.2 Ɔromu shiinbii yyère, wà fãha mpyi lenkwucyeebii na me. U poɔni kwuɛkwooni kãntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nãmbage lɛɛe wani.

P7.7 Ekizodi 20.17; Duterɛnɔmu 5.21

u nye me, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè me. ⁹Tèni l'e, mii mpyi a Saliyaŋi cè me, ŋka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰na mii laage mpyi a tɔɔn Kile na. Lire e Saliyaŋi u mpyi a yaa u shɛŋi niŋkwombaani kuni le mii taan ke, u à kwùŋi kuni le mii taan. ¹¹Kapegigii mpyiŋi lage ku nye mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwù Saliyaŋi cye kurugo.

¹²Nye Saliyaŋi à fwoɔ Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tii, maa nɔwɔ. ¹³Lire e ke yaage k'à nɔwɔ ke, kuru k'à pyi kaŋuŋɔ si mii bò la? Mà byanhara bá la! Ŋka kuru yaag'à pyi kaŋuŋɔ mà kapegigii mpyiŋi lage pèe mii funŋ'i, ka lire si mii pyi mii à kwù. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiŋkii nye a tii me. Mii aha nɔcè na mii à Kile Saliyaŋi kuni yaha, mii maha nɔcè na mii sɔŋɔɔre nye a sàa nɔwɔ me.

¹⁴Sèŋi na, wuu à li cè na Saliyaŋi à yiri Kile yyére, ŋka mii na nye sùpya, ŋgemu fànha k'à cyére ke. Mii na nye mu à jwo biliwe kapegigii mpyiŋi kàmpaŋke na. ¹⁵Naha na ye nde mii na mpyi ke, mii nye na lire yyaha cini me. Nde l'à táan mii á ke, mii nye na lire pyi me, nde l'à pen mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶Nye nde l'à pen mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyaŋi à nɔwɔ. ¹⁷Ŋka mii fànha nye naye na me, naha na ye kapegigii mpyiŋi lage ku nye mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸Mii à li cè na kacɛŋkii mpyiŋi fànha nye mii i me. Sèŋi na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, ŋka mii maha jà me. ¹⁹Kacɛŋkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii nye na jini na cyire pyi me fo kapegigii, cyire lage sí nye mii na me. ²⁰Nde l'à pen mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fànha nye naye na me, ŋka kapegigii mpyiŋi sɔŋɔɔre ti nye mii i ke, tire fànhe ku nye mii na.

²¹Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la nye s'a kacɛŋii pyi ke, kapiini mpyiŋi lage ku maha mii ta. ²²Kile Saliyaŋi kyal'à sàa táan mii á. ²³Ŋka mii maha kani labere fànha nya naye na, ndemu li nye li nye mii nyii wuuni me. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyiŋi na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴Ei! Mii wuun'à kèege de! Mii sɔŋɔɔpeere ti sí kwùŋi nɔ mii na ke, jofoo u sí mii shwɔ tire na ye? ²⁵Wuu Kile kèe, naha na ye wuu Kafoonji Yesu *Kirisita à wuu shwɔ.

Nye mii la na nye s'a Kile Saliyaŋi kurigii jaare, ŋka kapegigii mpyiŋi lage kurugo, mii nye a jà a li pyi me.

Naaraŋkanni l'à táan Kile Munaani á ke

8 ¹Nye nume, mpai pi nye Yesu *Kirisita wwoŋeɛge e ke, Kile saha si tìgire cyán pire na me. ²*Kile Munaani maha shɛŋi ŋgemu kaan Yesu Kirisita wwoŋeɛge e ke, lire fànha mii nùŋɔ wwù *kapegigii ná

kwùŋi fàhhe e. ³ Sùpyaŋi fàh'h'à cyére, lire kurugo wuu nɔe a jà na *Musa *Saliyaŋi kurigii jaare si ntíi me. Lire e Kile à u yabilinji Jyaŋi tun, u à pa sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfaŋi sàrage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntiŋi i Kile Saliyaŋi yi jwuŋkanni na me. Numɛ, wuu saha nɔe na jaare wuu nyii wuuni i me, ŋka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinŋi u na jaare na ntàanni ná u nyii wuuni i ke, u nyii karigii kanni na urufoo maha sòŋŋi. Ŋka shinŋi u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, lire nyii karigii na urufoo maha sòŋŋi. ⁶ Na sòŋŋi ma nyii karigii na, lire maha kwùŋi nɔ mu na, ŋka na sòŋŋi Kile Munaani nyii karigii na, lire maha shìŋi ná yyeŋiŋke kaan. ⁷ Mpii pi maha sòŋŋi pi nyii karigii kanni na ke, pire na nɔe Kile zàmpenmii. Naha na ye pi nɔe na jæge na Kile Saliyaŋi kurigii jaare me, pi bá jini me. ⁸ Lire l'à li ta, mpii pi na sòŋŋi pi nyii karigii kanni mpyiŋi na ke, pire si n-jà Kile nyii kariii pyi me. ⁹ Yii pi ke, yii nɔe na jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i sahaŋki me, Kile Munaani nyii wuuni yii nɔe na mpyi, jaha na ye Kile Munaani na nɔe yii e.

Ná *Kirisita Munaani⁹ nɔe ŋgemu i me, urufoo nɔe Kirisita wu me. ¹⁰ Yii méɛ nɔe yii sí n-kwù yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na nɔe yii zòmɔyaagil'e, Kile Munaani sí shìŋi niŋkwombaŋi kan yii á, jaha na ye Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùŋi i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí nɔe yii e, yii aha ŋkwù, Kile sí yii jè u Munaani cye kurugo mú.

¹² Lire e ke cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i, ŋka wuu nɔe a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu nyii wuuni i me. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i, yii sí n-kwù, ŋka yii aha yii nyii karigii nimpegigii bò Kile Munaani barag'e, yii sí shìŋi niŋkwombaŋi ta.

¹⁴ Nɔe mpii pi na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, pire puni na nɔe Kile pyii. ¹⁵ Naha na ye Kile Munaani li nɔe yii e ke, lire kurugo, yii saha si n-pyi bilii me, yii mú saha si raa fyáge me. Li sí yii pyi Kile pyii, si yii pyi yii jà yii a ŋko fàha na Kile á: «Baba, Tufooŋi!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tɛɛn ná l'e wuye funŋ'i na wuu na nɔe sèenji na Kile pyii. ¹⁷ Nɔe ná wuu sí nɔe u pyii, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyiŋɛ. Ná wuu s'à pyi ná u e u yefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sìnampe e.

⁹8.9 Kirisita Munaani ná Kile Munaani nɔe niŋkin.

Sìnampe nimpampe kani

¹⁸Mii à li cè na yyefuge e wuu nyɛ amɛ numɛ ke, kuru nyɛ yafyin mɛ, sìnampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e mɛ. ¹⁹Yii li cè na canɛke Kile sí u pyiibii sìnampe cyêe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi nyɛ na kuru canɛke sigili. ²⁰Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kanwɔɔ baa. Lire nyɛ a pyi yire yaayi nyii kyaa mà de! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sònɔɔɔ tatahaga saha na nyɛ. ²¹Bà biliɛi maha fworɔ bilere e mɛ, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworɔ vwɔnhɔɛi i. Lire pyiɛkanni na, Kile pyiibii na nyɛ sìnampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²²Wuu à li cè, ali niɛjaa, yaayi puni na nykyèn yyefuge cye e, layirilifoo fiige. ²³Lire kanni bà mɛ, wuu mú na nykyèn. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, *Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire niɛcyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyiibil'á mà bàra cyeere nivɔnnte na canɛke nykemu i ke, mà jwo kuru canɛke ku nɔ ke, wuu mú na nykyèn. ²⁴Kile à wuu shwɔ, nyka wuu sàha nykwɔ a yire yaayi puni ta mɛ. Wuu à wuu sònɔɔɔre taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage nykemu ta a kwɔ ke, mu sàha maha kuru nta sònɛi mɛ. ²⁵Nyɛ yaage na wuu na sònɛi ke, ná wuu sàha ku ta mɛ, wuu wuu funɛnyi níɛ wuu raa ku sigili.

²⁶Kile Munaani maha wuu tère wuu fànhanɛyerere karigil'e mú. Naha na yɛ wuu à yaa wuu Kile nyáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè mɛ. Kile Munaani maha Kile nyáare wuu kurugo fo maha kyènnykanni là pyi, wuu nyɛ a ndemu yyaha cè mɛ. ²⁷Kile u maha sùpyanɛ zòm bilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani nyɛ na nycaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpii pi nyɛ Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u nyáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile nyii wuuni i. ²⁸Mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báaraɛi pyi siɛcyan pire ntɛgeɛi kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tàanna ná u kyaanɛjahani i ke. ²⁹Kile à fyánha a mpiimu cwɔɔnɔ ke, u à wyè'a li lwɔ uye funɛ'i, si pire pyi u Jyanɛ fiige, bà u Jyanɛ si mpyi si mpyi shinnyahara yyaha wu mɛ. ³⁰Mpiimu u kari Kile à fyánha a cwɔɔnɔ ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tíi. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinwoo uye yyére.

Tàange ku nyɛ Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na mɛ

³¹Nyɛ naha wuu saha sí raa yu yɛ? Ná Kile sí nyɛ ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na yɛ? ³²Kile nyɛ a nyen'a u yabilinɛi Jyanɛ shwɔ kyaage na mɛ, nyka u à u yaha u à kwû mà pyi sáraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanɛ cye kurugo mà yɛ? ³³Mpii Kile à cwɔɔnɔ ke, jofoo u sí n-jà tìgire cyán pire na yɛ? Wà sì n-jà mɛ, naha

na ye Kile u à pi pyi pi à tí. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cêege ye? Wà si n-jà mɛ, naha na ye Yesu *Kirisita à kwú wuu cyaga, lire kanni bà mɛ, u à jè a fwo ro kwùŋi i, u à sà ntèen Kile *kàniŋe cyege na, maa Kile jáare wuu á. ³⁵ Tàange ku nyɛ Kirisita e mà yyaha tí ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na ye? Yyefuge sí n-jà la? Lire nyɛ mɛ fyagare, lire nyɛ mɛ wuu ŋkyèregenji, lire nyɛ mɛ katege, lire nyɛ mɛ fòŋke, lire nyɛ mɛ kawaa, lire nyɛ mɛ boore la? ³⁶ Yire y'à sème Kile Jwumpe Semeŋi i na:

«Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùŋi laage e canmpuni,
pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na ŋkèege ná mpiimu i taboŋ'i
keʼ.»

³⁷ Ŋka lire ná li wuuni mú i, ŋge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sèenji na, mii à sàa dá li na na kwùŋi yo, shiŋi yo, mèlekeɛbii yo, jínabii yo, numɛ yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ niŋyini fànhe yaayi yo, niŋke niŋŋo wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku nyɛ Kile á mà yyaha tí ná wuu e, u à kuru ŋkemu cyèe wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà si n-jà wuu láha kuru na mɛ.

Kile à Izirayeli shiinbii cwoɔnɔ

9 ¹ Sèenji mii nyɛ na yu yii á, kafinara bà mɛ, naha kurugo ye mii nyɛ *Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha *Kile Munaani à cù ke, lir'à li cyèe mii na na sèenji mii nyɛ na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunŋo wu u nyɛ mii shiŋi shiinbii taan. ³ Laŋaŋke mée n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoŋɛɛge e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoŋɛɛge e mɛ, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi nyɛ *Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyenge shiin. U à sinampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa *Saliyanji kan pi á, pyiŋkanni na pi à yaa pi a uru père ke, maa lire cyèe pi na, maa yaayi ŋwɔmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fwo ro tiibii niŋcyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u nyɛ yaayi puni niŋŋo na, uru u nyɛ Kile. U à yaa u a mpère tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii niŋyahamii mén'à Kile cyé ke, lire nyɛ a li cyèe na yaayi ŋwɔmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'à pyi kaŋwɔɔ baa mà dɛ! Yii li cè na Izirayeli shiinbii puni nyɛ Izirayeli tùluge shiin mɛ. ⁷ *Ibirayima tùluge shiinbii puni nyɛ Ibirayima pyii mɛ. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyiibii pi sí n-pyi mu tùluge shiinbiiʼ.» ⁸ Lire ŋwɔhe ku nyɛ, pyiibii pi à ta mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i kanna ke, pire nyɛ Kile pyii mɛ. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile ŋwɔmɛeni i ke, pire pi nyɛ Ibirayima tùluge shiinbii. ⁹ Kile ŋwɔmɛeni jwumpe pu nyɛ mpe: «Yyeela numecyiin, mii sí

¹8.36 Zaburu 44.23

⁹9.7 Zhenezi 21.12

núru n-pa, lire sí pyà ta Sara á^t.» ¹⁰ Lire kanni bà mɛ. Wuu sɔnhɔ Erebeke na mú! Ur'à u n̄ampii laani lwɔ wuu tulyeɛge Ishaka á. ¹¹⁻¹³ M̄a pyiibii yaha pi s̄aha si, si n̄kwɔ kacɛnnɛ, lire n̄ye mɛ *kapii pyi mɛ, Kile mpyi a yi jwo Erebeke á na yyahafooŋi Ezawu sí n-pyi k̄antugo wuŋi *Yakuba báarapyi^u. Kile à jwo u Jwumpe Semɛŋi i na: «Mii à Yakuba funhɔ lwɔ mà tòro Ezawu na^v.» Kile à yire jwo mà pi ta pi s̄aha si mɛ. Lir'à li cyêe na kani Kile à bégel'a yaha ke, u na u báaraŋi pyi na ntàanni ná lire e, u n̄ye na u pyi mà tàanna ná s̄upyaŋi kapyiŋkil'e mɛ.

Kile maha s̄upyire cwɔɔnre maha ntàanna ná u n̄yii wuuni i

¹⁴ N̄ye n̄aha wuu sí n-jwo ye? Lire e ke Kile n̄ye a t̄il'à bɛ? Ɔnhɔ! Lire bà mɛ! ¹⁵ S̄ɛɛŋi na, u à yi jwo *Musa á na: «Shin̄ŋi na mii la n̄ye si n̄ùnaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shin̄ŋi i mii la n̄ye si n̄ùŋke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e^w.» ¹⁶ Lire e ke s̄upya n̄yii wuu, lire n̄ye mɛ u kapyiŋii s̄i n-jà lire pyi li pyi mɛ, fo Kile ká n̄ùnaara ta n̄gemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semɛŋi i, Kile à jwo Farɔn á na: «Mii à mu t̄iŋɛ saanre tatɛɛnge e bà mii f̄anhe ná mii mɛge si mpyi si nɔ n̄ùŋke cyeyi puni i mu cye kurugo mɛ^x.» ¹⁸ Lire e ke shin̄ŋi na Kile la n̄ye si n̄ùnaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si n̄gemu n̄iŋgyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii ȳibe na «Naha na Kile maha núru na wuu c̄ɛɛge ye? Jofoo u sí n-jà n-cyé u n̄yii wuuni i ye?» ²⁰ Mu u n̄ye s̄upya kanna ke, naha ku n̄ye mu, ka mu u wá na Kile kyáali ye? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafooŋi pyi na naha na u à lire yal'ame ye la^y? ²¹ Pwoore cwɔnhɔfooŋi bà u maha ti pyi u n̄ɛɛmpe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà lon̄gara cwo, lire n̄ye mɛ cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru l̄uun'à ȳiri, si u sífente cyêe mú. N̄ka cyire cwɔhigii cyi mpyi a yaa cyi k̄ɛɛge ná Kile l̄uuni mpyi a ȳiri cyi taan ke, Kile à li kwú uye e, maa n̄cú uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à n̄ùnaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyɛ n̄iŋyiŋi i ke, u à lire pyi si li cyêe s̄upyire puni na na u p̄ɛnte na n̄ye tɛgele baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, *Yahutuubii kanni shwɔhɔl'e bà u à wuu yyere mɛ, u à wuu p̄ii yyere mà fwooro *supyishiŋi san̄ŋi shwɔhɔl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo *Kile t̄unntun̄ŋi Oze sémeŋi i na:

«Mpii pi n̄ye pi mpyi mii shiin mɛ,
mii sí pire pyi na shiin.

^t9.9 Zhenezi 18.10, 14

^u9.11-13 Zhenezi 25.23

^v9.11-13 Malaki 1.2,3

^w9.15 Ekizodi 33.19

^x9.17 Ekizodi 9.16

^y9.20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

Supyishiŋi u nyɛ mii mpyi a u kyaa táan nay'á mɛ,
mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'e^z.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na

“Yii nyɛ mii shiinbii mɛ” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile jyii wunji pyiibii^a.»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiinbii kyaa na ke

²⁷ *Kile túnntunŋi Ezayi mú mpyi a jwo *Izirayeli shiinbii kyaa na na:
«Izirayeli shiinbii mée ká sàa nyaha suumpe lwɔhe jwɔge nticenŋi
fiige,

pi shin paanra kannna ti sí n-shwɔ.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonŋi Kile à jwo ke,

u sí pu fúnŋɔ feefee jìŋke na fwɔfwɔ^b.»

²⁹ Kile túnntunŋi Ezayi mú mpyi a fyânha a jwo na:

«Kàmpyi Siŋi Punifoo Kile nyɛ a mpyi a shinpaanra yaha t'à kwôro
wuu shiŋi i mɛ,

wuu shiŋi mpyi na sí n-tò Sɔɔɔmu fiige,

wuu shiŋi mpyi na sí n-tò Gɔmɔri fiige^c.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'à tíi

³⁰ Nyɛ *supyishiŋi sanŋi shiinbii pi mpyi pi mpyi na ntìŋi caa mɛ, pir'à
ntiŋi ta pi dányanŋi kurugo; ³¹ mà li ta, *Izirayeli shiinbii pi mpyi na sônŋi
si ntìŋi ta *Musa *Saliyanŋi kurigii jaaranŋi kurugo ke, pire nyɛ a u ta mɛ.

³² Naha na lir'à pyi yɛ? Pire pi ke, mà jwo pi dányanŋi pyi si u ta ke, pi
mpyi na u caa ná pi kapyiŋkil'e. Nyɛ l'à pyi mu à jwo pi à búruogo kafaage
na mà cwo. ³³ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

«Yii wíi, kafaage na sùpyire sí raa búruoge ke, mii à kuru yaha *Siyɔn
kànhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Ŋka ŋgemu u à dá ku na ke, urufoo sì n-sílege mɛ^d.»

10 ¹ Nyɛ mii cìmpyiibii, nde mii na jɔcaa ná na zòmbilini puni i, maa
Kile jáare li na na shiŋi *Izirayeli shiinbii kurugo ke, lire li nyɛ,
pi nùmpañja ta. ² Sèenŋi na, mii à li nya na pi à piye pwo sèl'e Kile kuni
jaaranŋi na, ŋka pi nyɛ a li yyaha cè mɛ. ³ Pyiŋkanni na Kile maha sùpyanŋi
pyi na u à tíi ke, pi nyɛ a lire yyaha cè mɛ, maa ntìŋi caa ná pi yabilimpíi

^z9.25 Oze 2.22

^a9.26 Oze 1.10

^b9.28 Ezayi 10.22, 23

^c9.29 Ezayi 1.9

^d9.33 Ezayi 8.14; 28.16

kapyiɛnkil'e. Lire pyiɛnkanni na, kuni i Kile maha sùpyaɛni pyi u à tíi ke, pi à cyé lire na. ⁴ *Kirisita u nyɛ *Saliyaɛni tɛgeni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e mɛ.

⁵ Ntiɛni u maha ntaa Saliyaɛni cye kurugo ke, *Kile tũntunɛni *Musa à jwo uru kyaa na na: «Ɔgemu ká jà na Saliyaɛni kurigii puni jaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo^e.» ⁶ Ntiɛni u maha ntaa daniyaɛni kuni i ke, shinɛni u nyɛ na jaare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile tũntunɛni Musa fiige na: «Li nyɛ a nɔ yii pi dùgo ninyiɛni i^f (yii sà Kirisita cya yii tĩrige mɛ.) ⁷ Li mú nyɛ a nɔ yii tĩge kacɛwɛyicugunke e (yii i Kirisita pyi u jɛ a fwo kwùni i mɛ.)» ⁸ Ɔka naha Kile Jwumpe Semɛni à jwo yɛ? U à jwo: «Jwumpe na nyɛ mu taan, mu jwɔge e ná mu zɔmbilini i^g.» Puru jwumpe pu nyɛ daniyaɛni jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'á ke. ⁹ Mu aha jɛn'a yyére li na ma jwɔge e na Yesu u nyɛ Kafooni, maa dá li na ná ma zɔmbilini puni i na Kile à u jɛ a yige kwùni i, mu sí nũmpanɛa ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zɔni na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u jwɔge e sùpyire jyi na na Yesu u nyɛ Kafooni, urufoo sí nũmpanɛa ta. ¹¹ Yii li cè na y'à sɛme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sì n-sílege mɛ^h.» ¹² Lire e ke *Yahutuubii bàra *supyishiɛni sanɛni na, wà nyɛ a wwù w'e mɛ. Kafooni ninuɛni u nyɛ pi puni jũɔ na. Mpiimu ká u jaare ke, u maha pire kan fo maha pi funpyi jĩɛ. ¹³ Naha na yɛ yire y'à sɛme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Shin maha shin ká Kafooni Kile mɛge yere ke, urufoo sí n-shwɔⁱ.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ Nyɛ wà sí n-jà n-jwo, ná pi nyɛ a dá u na mɛ, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yɛ? Ná pi nyɛ a u kyaa lógo mɛ, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yɛ? Ná wà nyɛ na u kyaa yu mɛ, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yɛ? ¹⁵ Ná pii nyɛ a tun u shɛnre njwunɛni mɛɛ na mɛ, di u shɛnre sí raa yu s'a ŋko yɛ? Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à jwɔ cyeyi puni i^j.» ¹⁶ Ɔka sùpyire puni nyɛ a dá Jwumpe Nintanmpe na mɛ. Nyɛ yire Kile tũntunɛni Ezayi à jwo na: «Kafooni Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, joofo u à dá pu na yɛ^k?» ¹⁷ Daniyaɛni maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògonɛni cye kurugo,

^e10.5 Levitike 18.5

^f10.6 Duterɛnɔmu 30.12

^g10.8 Duterɛnɔmu 30.14

^h10.11 Ezayi 28.16

ⁱ10.13 Zhoueli 2.32

^j10.15 Ezayi 52.7

^k10.16 Ezayi 53.1

puru Jwumpe Nintanmpe à fworó *Kirisita e. ¹⁸Yíbigé wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyé: «Taha *Yahutuubii nyé a pu ta a lógo mé?» Pi à pu lógo ke! Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Pi à yi^l jwumpe lógo ññke cyeyi puni i, yi jwump'à nɔ dínyenji ñùnyi puni na^m.»

¹⁹Yíbigé wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyé: «Taha Izirayeli shiinbii nyé a mpe jwumpe yyaha cè mé?» *Kile túnntunji *Musa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishinji u nyé yii nyé a u le dá e mé, mii sí uru yinjcyege lèñe yii e, yii na supyishinji ñgemu sônñi yákili baafee ke, mii sí uru nàvunñke pyi ku yii taⁿ.»

²⁰Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mé, pir'à mii nya, mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mé, mii à naye cyée pire na^o.»

²¹Ɔka nde li nyé *Izirayeli shiinbii kàmpañke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyege kaan sùpyire t'á, ntemu ti nyé ti nyé ná pèen'i mé, maa ñùñjò kyán ke^p.»

Kile nyé a cyé Izirayeli shiinbii na me

11 ¹Nyé yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyé: «Lire e ke Kile à u shiinbii, *Izirayeli shiinbii cyé be?» Mà byanhara bá la! Naha na ye mii yabilinji na nyé Izirayeli shin, maa mpyi *Ibirayima tùluge shin, mà fworó Benzhamá bage e. ²Sùpyire Kile à cwɔɔnrɔ mà lwó fo ku tasiige e ke, u nyé a pi cyé mé. Nje Kile túnntunji *Eli à jwo Kile á Izirayeli shiinbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semenji à njemu jwo mà yyaha tíi ná yire e ke, yii nyé a yire cè mà? ³U à jwo: «Kafoonji, pi à mu túnntunmpii bò, maa mu sárayi tawwuyi jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na nyé si mii mú bò^q.» ⁴Ɔka di Kile à u ñwɔ shwɔ a jwo ye? U à jwo: «Mii à shiin kãmpwɔhii baashuunni (7.000) bégel'a yaha naye mɛɛ na, pire wà nyé a u ññkure sín Baali^r taan mé.» ⁵Lire pyinjkanni na mú, ñinjaa Izirayeli shiinbii paanra na nyé wani, Kile à ñwɔ pire na, maa pi cwɔɔnrɔ. ⁶Ná u s'à ñwɔ pi na maa pi cwɔɔnrɔ, pi kapyiinjkii bà cyi à lire pyi l'à pyi mé. Kãmpyi pi kapyiinjkii

^l10.18 Canñanyiini ná yinñke ná wɔrigii, cyire kyaa li nyé naha ñke cyage e.

^m10.18 Zaburu 19.5

ⁿ10.19 Duterencɔmu 32.21

^o10.20 Ezayi 65.1

^p10.21 Ezayi 65.2

^q11.3 1 Saanbii 19.10, 14

^r11.4 «Baali»: Sùpyire ti mpyi a tɛen Izirayeli shiinbii ñkere na ke, pire yasunmbwɔhe kà mege ki. Izirayeli shiinbii ñinyahamii mú mpyi a li ñwɔ cù na ku père (1 Saanbii 19.18).

fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonɔ na Kile nyɛ, ná lire bà mɛ, u nyɛ a nɔwɔ pi na mɛ.

⁷Nyɛ nje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: nde Izirayeli shiinbii mpyi na ncaa ke, pi nyɛ a lire ta mɛ. Mpii Kile à cwɔɔnrɔ ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi ningyigigii waha. ⁸Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi nyiigii pyi cyi nyɛ na naa mɛ,
maa pi ningyigigii pyi cyi nyɛ na núru mɛ,
fo mà pa nɔ nijjaa na^s.»

⁹Saanɲi Dawuda mú à jwo:

«Njyɲi pi à wwɔ a lyi ke,
Kile à uru pyi pi á kànhaɲa k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kaɲuɲɔ sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàraɲi.

¹⁰Na pi nyiigii cyi wwɔ, pi àha raa naa mɛ,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni i^t.»

Izirayeli shiinbii nùmpañke kani

¹¹Nyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Taha *Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburugunɔwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi nɔcwuɲ'à pyi kaɲuɲɔ, ka *supyishiɲi sanɲi si nùmpañɲa ta. Lir'à pyi bà yɲɔcyɛge si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mɛ. ¹²Nyɛ Izirayeli shiinbii ŋgurugoɲi ká mpyi kaɲuɲɔ mà kacɛnɲii nimbwɔhii pyi nɲɲke na, ka pi nɔcwuɲi si mpyi kaɲuɲɔ mà supyishiɲi sanɲi pyi u à tòn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká núr'a pa Kile á tɛni ndemu i ke, nàkaana baa, là sí n-bàra kacɛnɲkii nyahaɲi na. ¹³Yii pi nyɛ supyishiɲi sanɲi wuubii *Yahutuubii shwɔhɔl'e ke, ná yii e mii nyɛ na yu. Mii na nyɛ *Yesu tùnntunɲɔ ŋgemu u à tun supyishiɲi sanɲi á ke. Mii à uru báaraɲi cû ná na cyeyi shuunniɲi i, ¹⁴bà yɲɔcyɛge si mpyi si mpêe mii cɲmpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire si pi pìi pyi pi shwɔ mɛ. ¹⁵Kampyi Kile à pi yaha ŋkere na ke, lir'à pyi kaɲuɲɔ mà Kile ná diɲyɛ sùpyire shwɔhɔɲi yaa, Kile ká núr'a pi bàra uye na tɛni ndemu i ke, karigii nɲɔcɛnɲkii cyi sí n-pyi ke, yii sɔnɲɔ cyire na ke. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwú ke, pir'à núr'a jè.

¹⁶Sùmaɲi nɲɔcyiɲi u à nɔ pi à kwɔn ke, uru ká yaha Kile mɛɛ na, u mbyimpe ká ntɛg'a bwúuru yaa, uru mú na nyɛ Kile wu. Cige ndire ká yaha Kile mɛɛ na, ku ŋkɛɲyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷Izirayeli shiinbii na nyɛ mu à jwo *olivye cige, ŋkemu k'à cɛnme kɛrege e ke, yii supyishiɲi sanɲi sí nyɛ mu à jwo nyɛge funɲɔ woge. Pi à kɛrege woge ŋkɛɲyi yà kwɔn,

^s11.8 Duterɛnɔmu 29.4; Ezayi 29.10

^t11.10 Zaburu 69.23-24

maa nyege funɔ woge ɔkɛnyi yà kwɔn a pwo yire takwɔnyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mɛ. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ɔkɛnyi niɔkwɔnyi fwɔhare si maye pɛe mɛ. Mu aha maye pɛe, li cè na mu bà u à ndire yyéenɛ mɛ, ɔka ndire t'à mu yyéenɛ. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ɔkɛny'à kwɔn, si mu pwo yi takwɔnyi i. ²⁰ Sèe mu à jwo. Yi dánabaare kurugo y'à kwɔn, maa mu pwo yi takwɔnyi i mu dániyaɔi kurugo. Ɔka ma hà maye pɛe ná lire e mɛ! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u nye a nùnaara ta cige yabilinɔi ɔkɛnyi na mɛ, mu nye a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacenni ná u kawaani nimpyiini wíi ke! Mpii pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacenne pyi mu na. Maye waha maa ɔkwɔro puru ticenmpe e de, lire baare e mu mú sí n-kwɔn. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworɔ pi dánabaare e, Kile sí núru pi pwo pi talyege e, jaha na ye sí na nye Kile na mà pi pwo sahanɔi. ²⁴ Mu u à kwɔn nyege olivye cige na mà pa mpwo kerege olivye cige ɔkɛnyi takwɔnge e mà ta yii nye niɔkin mɛ, mu nye a cè a jwo na yire pwohɔmɔ sí n-táan yi nùɔke na mà tòro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyiibii, kani l'à ɔwɔhɔ ke, mii la nye yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi nye supyishiɔi sanɔi shiinbii ke, yii àha ɔkwɔ yiye pyi yákiliffee mɛ. Supyishiɔi sanɔi shiinbii pi sí n-shwɔ ke, Izirayeli shiinbii pìi sí pi niɔgyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fúnɔ. ²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwɔ bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Shwofoonɔi sí n-yíri *Siyɔn kàhe e,

U sí n-pa *Yakuba túluge shiinbii pyi pi pi toronkanni kèenɛ, pi raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Semɛni i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti nye nte: mii sí pi *kapegigii yàfa pi na^u.»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpañke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpɛnmii, ka lire si yii pyi yii à tɔn ta. Kile pi ɔcwɔnɔnɔni kàmpañke na, pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na ye Kile ká yaage ɔkemu kan ke, u saha nye na kuru shuu mɛ, u à ɔgemu yyere ke, u nye na urufoo cyíge sahanɔi mɛ. ³⁰ Tèni l'e, yii nye a mpyi a Kile ɔwɔmɛeni cù mɛ, ɔka numɛ, Izirayeli shiinbil'à cyé Kile na ke, lir'à Kile pyi u à nùnaara ta yii na. ³¹ Lire pyinɔkanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil'à Kile ɔwɔmɛeni yaha, bà li si mpyi, Kile à nùnaara ta yii na pyinɔkanni ndemu na ke, u u nùnaara ta pi na numɛ mú. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti ɔwɔmɛe yahare e, si ɔkwɔ mpa nùnaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Tɛgele nye Kile nàfuufente ná u yákilifente ná u ɔcɛni na mɛ! Karigii u à bégel'a yaha ke, wà sù n-jà cyire yyaha cè mɛ.

^u11.27 Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34

Wà nyɛ a u kurigii cè mɛ.

³⁴ Y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na:
«Jofoo u à Kafoonɔ Kile sònŋɔre cè yɛ?

Jofoo u nyɛ u yɛɛfoonɔ yɛ?»

³⁵ Jofoo u à fyànha a yaaga fwoo le u na,
u u mpa urufoo fwooni tò yɛ^w?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fwordo Kile e,
maa mpyi u mɛɛ na,
maa mpyi u wuyo.

Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

Naaraŋkanni nivɔnni kani

12 ¹ Nyɛ mii cìmpyiibii, ná Kile s'a nùnaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga niŋcɛnɛ^x fiige, ŋkemu ku nyɛ Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pèenŋkanni niŋcenni li nyɛ lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi diɲyɛ sùpyire wogigii fiige mɛ, ŋka yii Kile yaha u a yii kèɛnɛŋi, u u yákilii nivɔnmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li nyɛ Kile nyii wuuni, maa jwɔ, maa ntáan ná cyaga nyɛ a li fô mɛ, yii sí lire cè.

³ Kile à jwɔ mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pèe si ntòro mɛ. Yii yiye tîrige, fànhe Kile à kan yii á yii dáníyaŋi kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na nyɛ niŋkin, ŋka ti yatanɲy'à nyaha, yi puni ná yi báara sí u nyɛ. ⁵ Lire pyiŋkanni na, wuu dánafeebil'à nyaha, ŋka wuu na nyɛ cyere niŋkin *Kirisita wwoɲɛɛge e. Wuu pun'à pwo pwo wuye na. ⁶ Kile à jwɔ wuu na, maa màkanyi njemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à nyaha. Kile túnnture njwuŋi màkange nyɛ ŋgemu á ke, urufoo u a ti yu u tàanna ná u dáníyaŋi i. ⁷ Dánafeebii ntègeŋi màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a pi tère. Ŋgemu wogo ku nyɛ na kàlanɔ kaan sùpyir'á ke, urufoo u a lire pyi. ⁸ Yerege màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a sùpyire yerege. Sùpyire ŋkanɔni màkange nyɛ ŋgemu á ke, urufoo u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègeŋi màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e, yii a *kapegigii fún, yii i ŋkwôro yii a kacɛnɛkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cìmpyiibii ná

^v11.34 Ezayi 40.13

^w11.35 Zhobu 41.2

^x12.1 Pii maha jwo: «sáraga nyii wogo».

piye shwɔhɔl'e ke, kuru ku pyi yii shwɔhɔl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiiŋi sí raa pi sanmpii pêre. ¹¹Yii àha mpyi sàafee me, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonji á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹²Sònɔre tatahage ku nyɛ yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funnyi níŋe yyefuge tɛni i, yii yiye waha Kileparege na. ¹³Yaayi kuunji u nyɛ yii cìnmpyibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nàmpwuunbii cwôre yii a ɲwɔge yii pyenyi i.

¹⁴Mpii pi na yii kyérege ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi láŋa me, yii a jwó leni pi á. ¹⁵Mpii pi nyɛ funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpii pi na mɛɛ súu ke, yii a mɛɛ súu ná pire e. ¹⁶Yii yii sònɔre pyi niŋkin, yàmpeene kà mpyi yii e me, yii yiye tírige, yii àha yiye yaha yákilifée me.

¹⁷Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e me, yii yiye waha yii raa kacɛnŋii pyi sùpyire puni na. ¹⁸Yii fànha le bà yyeŋiŋke si mpyi si ŋkwôro yii ná pi sanmpii shwɔhɔl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi me. ¹⁹Mii ntàannamacinmpyibii, wà ká yii mùmpɛnme pyi, yii àha yii wuuni ŋkooŋi láha me, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Mii u sí yii túbileni kòrɔ, mii u sí yii ŋkooŋi wwû^y.» Kafoonji Kile u à jwo amuni. ²⁰Y'à jwo mú na: «Katege ká mpyi mu zàmpɛnŋi na, ɲjyì kan u á. Byage ká mpyi u na, lwɔhɔ kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nàŋkyanhii mu à wwû u ɲùŋke e^z.» ²¹Ma hà kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fànha ta ma na me, maye waha ma a kacɛnŋkii pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyiŋi na.

Dánafeebil'à yaa pi piye tírige fàn'h'á

13 ¹Sùpyire pun'à yaa ti tiye tírige fàn'h'á, ɲaha na ye fànha nyɛ wani, ŋkemu k'à tíŋe Kile pàama me, fànhafeebii pi nyɛ ke, Kile u à pi tíŋe. ²Lire e ke ŋgemu u à cyé fànhafeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpii pi à cyé amuni ke, pire maha ɲcɛɛgeŋi pyi u à nɔ piye na. ³Mpii pi na kacɛnŋkii pyi ke, pire nyɛ na fyáge fànhe yyaha na me, mpii pi nyɛ pi nyɛ na kacɛnŋii pyi me, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu la nyɛ s'a fyáge ku yyaha na me, ta kacɛnŋii pyi. Lire ká mpyi, mu sí ŋkèe ta. ⁴Fànhafeebii na nyɛ Kile báarapyii yii tɔɔnŋi kurugo. Ná mu nyɛ na kacɛnŋii pyi me, mu sí raa fyáge pi na, ɲaha na ye kàshikwɔnyaage nyɛ pi cye e tawage e me. Kile báaraŋi na pi nyɛ s'a kapegigii pyifeebii kapyiŋkii ŋkooŋi wwû pi na. ⁵Lire e ke sùpyir'à yaa ti tiye tírige fàn'h'á. Yyefuge pi maha ntɛge sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà de, ŋka pi li pyi, ɲaha na ye li kun'à tíi.

^y12.19 Duterɛnɔmu 32.35

^z12.20 Taanliŋkii 25.21, 22

⁶Lire na yii na múnalwɔɔre sárali mú. Mpii pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaraŋi na, pi raa u pyi pi a ɲwɔge. ⁷Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinŋ'á yii à yaa yii a múnalwɔɔre kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'à yaa y'a ŋkaan ŋgemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinŋi na yii à yaa yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinŋi yii à yaa yii a mpêre ke, yii a uru pêre.

⁸Tàange baare e, yafyin kà zii mpyi yii ná yii supyiŋɛɛbii shwɔhɔl'e mɛ. Ŋgemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo na Kile *Saliyaŋi kurigii puni ɲáare. ⁹Yii li cè na ɲje y'à jwo Kile Saliyaŋi i na: «Ma hà zínni ná wabere cwo e mɛ, ma hà sùpya bò mɛ, ma hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà ma supyiŋɛɛŋi cyeyaage ɲyipeɛn pyi mɛ»^a ke, yire ná Saliyaŋi kapyaaŋii sanŋkil'à lwɔ a pwo nde kabilini na: «Ma shinŋɛɛŋi kyaa táan may'á ma yabiliŋi fiige^b.» ¹⁰Tàange ká mpyi ŋgemu i ke, urufoo ɲye na kawaa pyi u shinŋɛɛŋi na mɛ. ɲye mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyaŋi kurigii puni ɲaara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonji cannuruge sigili

¹¹Yii mpe lóg'a tara, tɛni i wuu ɲye numɛ ke, yii à lire cè. Tɛn'à nɔ wuu ɲè a yíri ŋɔɔmpe na, ɲaha na ye tɛni i wuu à jyè Kile kuni i ke, wuu à zhwoŋi byanhara numɛ mà tòro lire tɛni na. ¹²Numpilag'à nɔ cyage e, ɲyege na ŋko raa múru. Lire e ke wuu numpire karigii ɲwɔ yaha, wuu bɛɛnmpɛ kàshikwɔɲyaayi le wuye na. ¹³Wuu a ɲaare ntiiŋi i, bà sùpyaŋi maha ɲaare canŋke e mɛ. Wuu láha ɲjyìntoroŋi ná sinmbyaani ná *jacwɔɔre ná silegebaare ná yukwɔɔnni ná yjɲcyege na. ¹⁴Yii Kafoonji Yesu *Kirisita pyiŋkanni lwɔ yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere ɲyii karigii pyi mɛ.

Dánafeebii ɲye a yaa pi a piye cêege mɛ

14 ¹Mpii pi ɲye pi sàha fànha ta Kile kuni i mɛ, yii pire cùmu lemɛ ɲwɔ, yii àha raa pi jwumpe cyíge mɛ. ²Wà na ɲye wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyí, wà sí ɲye wani ŋgemu u ɲye u sàha fànha ta Kile kuni i mɛ, faayaayi kanni uru na lyí. ³Ŋge u ɲye na yi puni lyí ke, uru kà raa yi puni lyimbaafoonji fare mɛ, yi puni lyimbaafoonji mú kà raa yi puni lyifoonji fwɔhɔre mɛ, ɲaha na ye Kile à ɲɛɛ uru na mú. ⁴Di mu ɲye na maye sɔŋŋi maa wabere báaraŋyí cêege ye? U à báaracɛŋe pyi yo, u ɲye a báaracɛŋe pyi mà yo, mu kuro ɲye yire e mɛ, u ná u ɲùŋufoonji shwɔhɔl'e yire ɲye. U mú sí báaracɛŋe pyi, ɲaha na ye síŋi na ɲye Kafoonji na mà lire pyi. ⁵Wà maha canmpyaagii cyi sɔŋŋi na cyir'à ɲwɔ mà tòro

^a13.9 Ekizodi 20.13-15, 17; Duterɛnɔmu 5.17-19, 21

^b13.9 Levitike 19.18

cyi sanŋkii na, wabere sí i sɔnŋi na canmpyaagii pun'à tàanna. Shin maha shin u u sɔnŋɔŋkanni yaha li pyi sèe. ⁶ Shinŋi u à canŋke kà pɔwɔŋɔ canŋyi sanŋyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonŋi pèente kurugo. Shinŋi u nŋe na yalyire puni lyí ke, uru mú na lire pyi Kafoonŋi pèente kurugo, naha na ye u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinŋi u nŋe u nŋe na yalyire puni lyí me, uru mú maha lire pyi Kafoonŋi pèente kurugo, naha na ye uru mú maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sèenŋi na, wuu wà tufiige nŋe na u shiŋi pyi uye kurugo me, wuu wà mú sí nŋe na ŋkwúu uye kurugo me. ⁸ Mà wuu yaha shì na, wuu nŋe Kafoonŋi wuu, wuu mú sí ká ŋkwú, wuu na nŋe Kafoonŋi wuu. Lire e ke wuu nŋe shì na yo, wuu à kwú yo, wuu na nŋe Kafoonŋi wuu. ⁹ Lire kurugo *Kirisita à kwú maa nè si mpyi kwùubii ná nyii wuubii Kafoonŋi.

¹⁰ Nŋe mu wi ke, naha na mu nŋe na ma cìmpworonŋi cêege ye? Mu sí wi ke, naha na mu nŋe na ma cìmpworonŋi fare ye? Wuu shin maha shin sí Kile yibige nŋwɔ shwɔ canŋka.

¹¹ Kafoonŋi Kile à jwo u Jwumpe Semenŋi i na:

«Mii nyii wuŋi u nŋe,
 sùpyire puni sí raa niŋkure sínni mii yyahe taan,
 pi puni sí raa mii père^c.»

¹² Lire pyinŋkanni na, wuu shin maha shin sí u kapyinŋii yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cìmpyiibii nùŋɔ kyáŋge me

¹³ Nŋe wuu wuye nɔcèegenŋi nŋwɔ yaha, yii àha yaaga yaha yii cìmpworonŋi yyaha na si u yyaha kwɔn, lire nŋe me si u pyi u cwo me. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonŋi Yesu barag'e, yaage kà tufiige nŋe a nŋwɔhɔ me. Ŋka wà ha ŋkemu pyi na k'à nŋwɔhɔ ke, kuru maha nŋwɔhɔ urufol'á. ¹⁵ Mu aha nɔcè na mu shinŋeenŋi sí nŋge mu yalyige na, ma hà ku lyí u nyii na me, ná lire bà me, mu sí tàange kuni yaha u kàmpannŋke na. Mu cìmpworonŋi kurugo *Kirisita à kwú ke, ma hà mpyi kapuŋɔ si u nùŋɔ kyán yalyire kurugo me. ¹⁶ Ma hà ma mege yaha ku kèege yaaga kurugo, na k'à táan mu á me. ¹⁷ Yii li cè na *Kile Saanre kani nŋe a yyaha tíi ná nŋyìnŋi ná yabyeere e me, ŋka *Kile Munaani maha ntìinŋi ná yyeŋinŋke ná funntange ŋkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tíi. ¹⁸ Shinŋi u nŋe na báare Kirisita á lire pyinŋkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kère.

¹⁹ Nŋe nde li sí yyeŋinŋke kan wuu á, si wuu pyi wuu fànha ta wuu ná wuye shwɔhɔl'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báaraŋi kèege yalyire nùŋɔ taan me. Sèe wi, yalyire pun'à nŋwɔ, ŋka ntemu nŋyì sí n-jà n-pyi kapuŋɔ si mu cìmpworonŋi nùŋɔ kyán ke, tire nŋyìnŋi nŋe

^c14.11 Ezayi 45.23

a jwɔ mɛ. ²¹ Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kaɲuɲɔ si mu cɪmpworɔŋi jùŋɲɔ kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwɔrɔ. ²² Nde mu jye na sɔŋŋi mà yyaha tí ná ŋke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwɔhɔl'e. Shinŋi u jye u funŋke jye a cɛenne ná u kapyiinŋkil'e mɛ, uru wuun'à jwɔ. ²³ Ŋka mu funŋke ká jɛenne yalyige kà jjiyi na, maa núr'a ku lyí, Kile sí mu cêɛge, jaha na ye mu jye a li pyi ná dániya e mɛ. Kani sí li jye li jye a pyi ná dániya e mɛ, lire maha mpyi *kapii.

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmɔ leme jwɔ

15 ¹Wuu mpiimu pi à fànha ta Kile kuni i ke, mpii pi jye pi sàha fànha ta l'e mɛ, wuu pi fànhaɲcyerere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu jyii karigii kanni caa raa mpyi mɛ. ²Shin maha shin à yaa u a u shinɲɛɛŋi jyii kariyi pyi jcyiimu cyi sí là jwɔ u na, si u pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke. ³Yii li cè na ali *Kirisita jye a u yabilinŋi jyii wuuni pyi mɛ, mà tàanna ná yi jwuŋkanni i Kile Jwumpe Semeŋi i na: «Mpii pi à mu faha ke, mii pifefel'à faha^d.» ⁴Yaaga maha yaaga ku mpyi a séme fo tèemɔni i Kile Jwumpe Semeŋi i ke, yire pun'à séme si wuu kâla, bà wuu zòmpii si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sòŋɲɔrɔ tatahaga ta mɛ. ⁵Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòmpii taali ke, uru u yii sòŋɲɔre pyi niŋkin, bà Yesu Kirisita jye na li caa mɛ, ⁶bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonŋi Yesu Tuŋi Kile pèe ná yákili niŋkin ná mɛ niŋkin i mɛ. ⁷Bà Kirisita à yii cùmɔ leme jwɔ mɛ, yii a yiye cùmɔ leme jwɔge amuni, lire sí pèene taha Kile mege na. ⁸Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi *Yahutuubii báarapyi, jwɔmyahigii Kile à lwɔ pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fùŋɲɔ mɛ. Lir'à li cyêe na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹U kapani jùŋke ku jye mú, bà *supyishiŋi sanŋi si mpyi s'a Kile père u kacɛnŋkii kurugo bà y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i na:

«Lire kurugo mii sí mu pèe supyishiŋi sanŋi shwɔhɔl'e,
mii sí mɛɛ cêe si mu kêe^e.»

¹⁰Y'à séme mú na:

«Supyishiŋi sanŋi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e sijcyan^f.»

¹¹Y'à núr'a séme mú na:

«Supyishiŋi puni, yii a Kafoonŋi kêre.

Sùpyire puni, yii a u père^g.»

¹²*Kile túnntunŋi Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tùluge e,

^d15.3 Zaburu 69.10

^e15.9 2 Samuweli 22.50; Zaburu 18.50

^f15.10 Duterɛnɔmu 32.43

^g15.11 Zaburu 117.1

u sí n-pa n-yíri si mpyi supyishiŋi sanŋi nùŋufooŋi,
pi mú sí pi sònŋɔre taha u na^h.»

¹³ Kileŋi u maha sònŋɔre tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwɔhɔ ná yyeŋiŋke kan yii á, yii dáníyaŋi kurugo, bà li si mpyi nɔwɔmɛeni u à lwɔ wuu á ke, *Kile Munaani fàŋhe si yii pyi yii sònŋɔre taha lire na sèl'e mɛ.

Poli báaraŋi pyiŋkanni

¹⁴ Mii cìnmpyiibii, nde li nɔye yii kàmpanŋke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpɛ mpyiŋi laage e, nɔcèŋi sèe wuŋi mú sí na nɔye yii e, na yii sí n-jà raa yiye yerege. ¹⁵ Ŋka ŋge letereŋi i, mii à naye waha maa karigii cyii sémɛ si yii funnyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na ye Kile à nɔwɔ mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu *Kirisita báaraŋi supyishiŋi sanŋi shwɔhɔl'e. Jwumpe Nintanmpɛ nɔwɔŋi báaraŋi mii nɔye na mpyi ke, uru na nɔye mu à jwo sáragawwu báara, mpii pi nɔye pi nɔye *Yahutuu mɛ, bà pire si mpyi si mpyi sáraga fiige ŋkemu k'à táan Kile á, ka *Kile Munaani si ku yaha kuye kannna na, uye mɛɛ na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo, mii sí n-jà raa ŋkwɔhɔli ná na báaraŋi nimpyiŋi i Kile á. ¹⁸ Sèeŋi na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpii pi nɔye pi nɔye Yahutuu mɛ, u à mii tɛge, maa pire pyi pi à nɛn'a Kile nɔwɔmɛeni cù mii jwumpe ná mii kapyiŋkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'à pyi kacyeenŋkii ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funŋke e. Lire pyiŋkanni na, Jwumpe Nintanmpɛ p'à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, puru kàmpanŋke na, mii à sàa báaraŋi pyi mà nɔ u tɛgeni na mà lwɔ Zheruzalemu kàŋhe e mà sà nɔ Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nɔya cyeyi nɔjumu i mɛ, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpɛ jwo yire cyeyi i, bà li si mpyi, mii àha ŋkwɔ raa wà fyè tare mɛ. ²¹ Ŋka l'à pyi mu à jwo bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semeŋi i na:

«U kyaa nɔye a jwo mpiimu á mɛ, pire sí u nɔya,
Mpii pi nɔye pi nɔye a u kyaa lógo mɛ, pire sí u cèⁱ.»

²² Nɔye lire l'à sàa mii tegele kwɔn fo tooyo niŋyahay'e yii yyére zhèŋi na.

²³ Nɔye numɛ, mii báaraŋ'à kwɔ naha nɔcyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwɔ, mii la mpyi si sà fwo ro yii na, ²⁴ mii niŋkareŋi ɛsipani kɔni i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a ŋkɛɛge, yii i na tɛge bà mii si mpyi si nɔ wani mɛ. ²⁵ Ŋka mii sí n-fyànha n-shà Zheruzalemu i, Kile wuubii pi nɔye wani ke, mii sí n-sà ntɛge kan pir'á. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi nɔye Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'à cyeyi wà yiye na

^h15.12 Ezayi 11.10

ⁱ15.21 Ezayi 52.15

si ntège Zheruzalemu dánafeebii fònjafeebii tège. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tège, ñka sèenji na, pi ná li mpyiñ'á yaa, ñaha na ye pi nyɛ Yahutuu me, ñka Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ nàfuu fiige Kile maha ñgemu kaan ke, Zheruzalemu Yahutuubii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tège ná pi cyeyaayi i, lire na nyɛ pi nimpyii. ²⁸ Nyɛ mii aha cyire karigii cwɔɔnɔ, maa uru wyérenji kan, mii sí n-tòro yii yyére s'a wá Èsipani kini i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nɔ wani yii yyére, Kirisita sí jwónji lwó wuu na sèe sèl'e.

³⁰ Nyɛ mii cìmpyibii, ná wuu sí nyɛ Kafoonji Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile ñáare mii á na zhileni na, ³¹ Zhude kùluni shiinbii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i me, bà mii si mpyi si shwɔ pire na, ntègenji mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalemu i ke, pi i ñee uru na ná funntange e me. ³² Lire ká mpyi, Kile ká ñee, mii funntanga wuñi sí nɔ yii yyére, mà bàra lire na, yii sí màban le mii i. ³³ Yyeñjkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

Poli à u ceveebii shéere

16 ¹ Mii sí wuu cìmpworocwonji Febe kyaa jwo yii á, metangafoo u nyɛ u wi, Sanjkerɛ dánafeebii kurunke tegɛfoonji wà wi. ² U aha nɔ yii yyére, yii i u cùmu leme ñwɔ Kafoonji mege kurugo, mu à jwo bà l'á yaa l'a mpyi Kile wuubii shwɔhɔl'e me. U aha ntège cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tège. U yabilin'á shinnyahara tège mà cye cyán mii yabilinji na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na nyɛ mii báarapyñee Yesu *Kirisita báaranji i. ⁴ Pire mpyi na ñko si mpɔɔn pi múnahigill'e mii wuuni zhwonji kurugo. Mii kanni bà u nyɛ na pi kêre me, *supyishinji sanji dánafeebii kurunji puni mú na pi kêre. ⁵ Dánafeebii pi maha piye bínnini pi pyenge e ke, yii pire shéere mú. Yii mii ntàannamacinmpworonji Epayinɛti shéere. Uru u à pyi shincyinji mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báaranyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire nyɛ supyishi ñinjin, wuu à pyi kàsuñi i sijnayan. Pi mey'á fworo sèl'e Yesu túnntunmpii shwɔhɔl'e, pi mú à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafoonji wwonjɛge e. ⁹ Yii Uruben shéere, wuu báarapyñee u nyɛ ure Kirisita báaranji i, yii i mii ntàannamacinmpworonji Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apelesi shéere, ur'á ñee yyefuge na Kirisita mege kurugo. Yii Arisitobuli pyenge shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii cìmpworonaji Erɔdiyɔn shéere. Narisisi pyenge shiinbii pi à dá Kafoonji na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirifeni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunniñi na báaranji pyi Kafoonji á. Yii mii ntàannamacinmpworocwonji

Perisidi shéere, ur'à uye kan Kafoonji báaraŋ'á sèl'e. ¹³Yii Kafoonji nɔncwɔnrɔŋi Urufusi ná u nuŋi shéere, mii nu mú u nyɛ ure. ¹⁴Yii Asenkiriti ná Filegɔn ná Erimesi ná Patorobasi ná Erimasi shéere, cɔnmpyiibii sanmpii pi nyɛ ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵Yii Filologi ná Zhuli ná Nere ná u cɔnmpworocwoŋi shéere mà bàra Olenpi na. Dánafeebii sanmpii pi nyɛ ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶Yii a cɔnmpworogo fwùŋi kaan yiy'á ná funɔcɛnŋi i, Kirisita dánafeebii kurupyɛi pun'à yii shéere.

Yereyi nizanpyi

¹⁷Mii cɔnmpyiibii, mpɛi pi maha ma ná ndàhalaŋi i dánafeebii shwɔhɔl'e, maa pi wuruge, maa ntùŋke taha wuu kàlaŋi na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kàanmucaa pire na. ¹⁸Wuu Kafoonji *Kirisita á bà tire sùpyire nyɛ na báare mɛ, pi fucerigil'á pi maha báare. Mpɛi pi nyɛ pi sàha ŋkwɔ a fànha ta Kile kuni i mɛ, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpɛ ná kàyituwɔgɔre e. ¹⁹Yii pi ke, yii à Kafoonji ɔwɔmɛeni cù pyiŋkanni ndemu na ke, sùpyire pun'à lire cè. Lire e ke mii funntanga wuŋi u à sù yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacɛnŋii pyi, yii i láha *kapegigii na feefee. ²⁰Nyɛ li saha sù mɔ mɛ, yyeŋiŋke kanvoonji Kile sí Sitaanniŋi tìrige n-cyán yii a fwòŋi ná yii tooy'e. Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɔwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á. ²¹Mii báarapyiŋɛŋi Timɔti à yii shéere. Lusisi ná Zhasɔn ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpɛi na nyɛ shinnuu. ²²Nyɛ mii Teritusi u à Poli tɛg'a ŋge letereŋi séme ke, mii mú à yii shéere Kafoonji wwoŋɛge e. ²³Gayusi yyére mii nyɛ nàmpɔnnte na ke, ur'à yii shéere. Uru yyére dánafeebii maha piye bínnini mú. Kànhe wyéremaraŋi Erasiti ná wuu cɔnmpworonji Karitusi à yii shéere.

[²⁴Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɔwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á. Amiina.]

²⁵Wuu pèene taha Kile na. Jwumpe Nintanmpɛ mii nyɛ na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na nyɛ Kile á mà puru pyi pu fànha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kaŋwɔhɔni cyêe, u mpyi a lire ŋwɔhɔ mà lwɔ fo dɔpyeŋi téesiini i. ²⁶Numɛ, l'à yige bɛenmpɛ na. Nyɛ *Kile tùnntunmpɛi sémebii cye kurugo, mpɛi pi nyɛ pi nyɛ *Yahutuu mɛ, pire pun'à lire kaŋwɔhɔni cè. Kileŋi u nyɛ wani fo tɛekwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà sùpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru père mɛ.

²⁷Kile kanni u nyɛ yákilifoonji ke, pèente ti taha u na tɛrigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo tɛekwombaa. Amiina.